

УДК 631.147:504

DOI: 10.31651/2076-5843-2019-3-115-124

ГОНТА Дарина Сергіївна

магістрант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0443-3423>
honta_daryna@ukr.net

ПРОЩАЛИКІНА Аліна Миколаївна

к.е.н., доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9867-2555>
alina1026@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Розкрито особливості ринку органічної продукції в Україні. Проаналізовано та спрогнозовано динаміку основних чинників, що сприяють розвитку вітчизняного ринку органічної продукції. Визначено стан та виробничу та регіональну структуру виробництва органічної продукції в Україні. Виявлена залежність споживання органічної продукції на душу населення від розміру реального ВВП на душу населення. Встановлено причини низьких темпів розвитку внутрішнього ринку органічної продукції. Аргументовано важливість вдосконалення законодавчої бази та створення громадських неприбуткових організацій для ринку споживання органічної продукції.

Ключові слова: органічне виробництво, ринок органічної продукції, органічний сектор, споживання органічної продукції, органи сертифікації органічної продукції.

Постановка проблеми. З розвитком ринкових відносин, глобалізації та інновацізації економіки у світі почало активно поширюватися органічне виробництво. Починаючи із 1970-х років, у більшості розвинених країн воно розвинулося в самостійну ринкову концепцію зі своїми стандартами, сертифікацією, державними нормативами. Україна завдяки наявним у неї природно-кліматичним умовам, родючим та порівняно незабрудненим ґрунтам, вдалому географічному розташуванню й близькості до ринків збуту, має значний потенціал для розвитку виробництва екологічно чистої продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку органічного виробництва в Україні вже достатньо довгий час перебуває у фокусі досліджень багатьох вітчизняних учених. Проблеми та перспективи розвитку органічного ринку в Україні досліджують Н. Прокопчук, О. Трофімцева. Дослідження теоретичних, практичних аспектів розвитку органічного ринку та зарубіжного досвіду органічного виробництва здійснював Є. В. Милованов. Вивченням маркетингових стратегій та каналів збуту органічної продукції займалися Х. І. Штирхун та І. С. Сопільняк.

Попри значний науковий та практичний інтерес до факторів, що впливають на формування і розвиток ринку органічної продукції, тема потребує подальшого дослідження щодо чинників попиту і пропозиції, особливостей ціноутворення на органічну продукцію.

Метою статті є виявлення особливостей формування і розвитку ринку органічної продукції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з основними положеннями законодавства України, органічне виробництво є сертифікованою діяльністю, пов'язаною з

виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, зокрема первинне виробництво, підготовка, обробка, змішування й пов'язані з ним процедури, наповнення, пакування, перероблення, відновлення та інші зміни стану продукції), яка здійснюється з дотриманням вимог законодавства в області обігу і маркування органічної продукції [1].

Національний органічний ринок перебуває на етапі становлення. І хоч сьогодні в Україні спостерігається позитивна динаміка виробництва екологічно чистої продукції, існують ще багато бар'єрів, які гальмують розвиток даної галузі. Так, аналізуючи дані Дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL) [2], можна говорити про позитивну динаміку зростання площ, призначених для ведення екологічного сільського господарства. Так, наприклад, з рисунку 1 бачимо, що у 2017 р. порівняно з 2001 р. загальні площі цих земель, зросли у 2,6 рази, а їхня частка у загальному фонді сільськогосподарських земель у 2,1 рази.

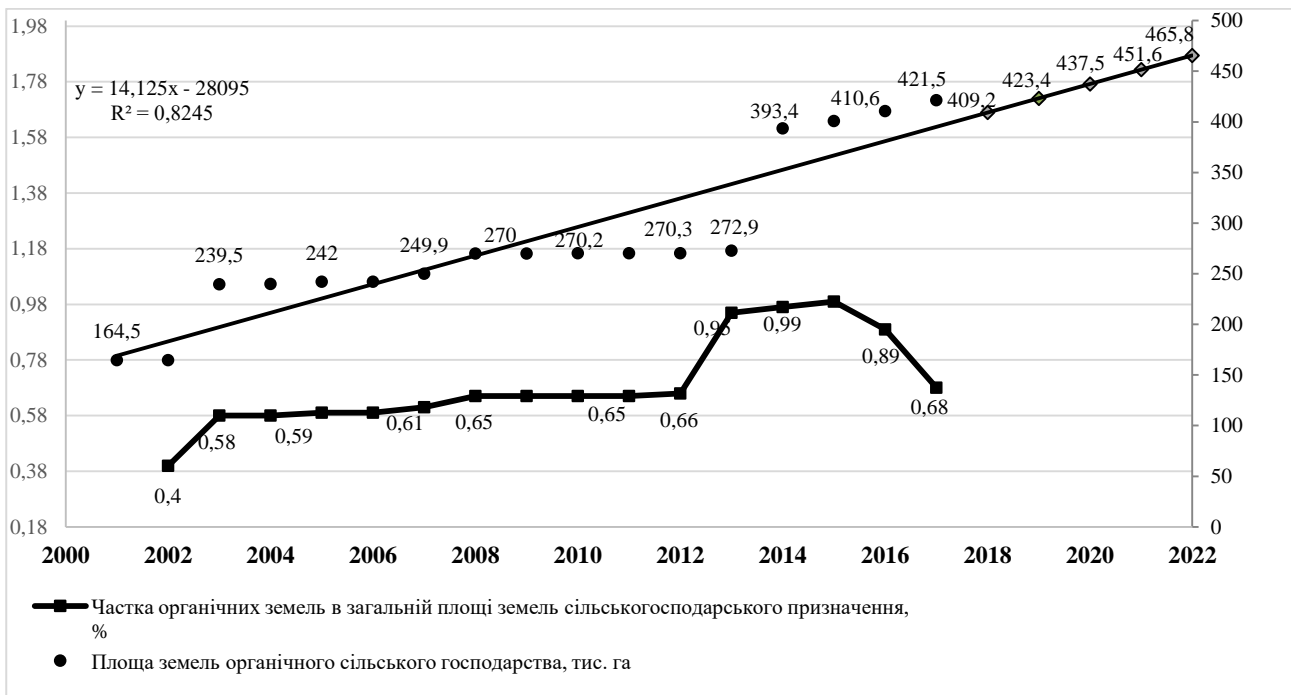

Рис. 1. Динаміка та прогноз площ органічного сільського господарства та їх часток у загальній площі земель сільськогосподарського призначення в Україні на 1999-2022 рр.

Джерело: складено авторами за даними [2].

Проте ця тенденція не завжди мала постійний характер, адже вже у період 2003-2012 рр. можна спостерігати стагнацію органічного виробництва. Площі органічного сільського господарства протягом цих років зросли лише на 2,5 тис. га., а до 2013 року даний показник зріс до 272,9 тис. га. Вказана тенденція стосується і частки органічних земель у загальній площі земель сільськогосподарського призначення, адже із 2003 по 2012 рік даний показник зріс лише на 0,08%. Це явище пояснюється відсутністю належного нормативно-правового регулювання виробництва органічної продукції в цей період, економічною кризою, що проявлялась у падінні купівельної спроможності, низькій конкуренції на внутрішньому ринку, брак економічних стимулів для переходу на органічне господарювання, нестача державної підтримки тощо.

Починаючи з 2014 року, після прийняття Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» почалося поживлення розвитку даної сфери господарської діяльності. У 2014 році площі земель органічного сільського господарства різко зросли на 120,5 тис. га. З огляду на наявну тенденцію зростання площі для вирощування органічної продукції методом екстраполяції можна спрогнозувати даний показник до 2022 року. Тренд є висхідним, що свідчить про подальше зростання земельних площ для даного виду господарювання.

Це явище можна пояснити поступовим вдосконаленням законодавства. Зокрема, у серпні 2019 року набрав чинності Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», що привів дані вимоги до стандартів ЄС, що зможе у подальшому збільшити конкурентоспроможність вітчизняної продукції закордоном.

Щодо структури виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні, то з рисунку 2 видно, що у 2017 році найбільше органічних площ було засіяно зерновими культурами – 46,2%. З них пшениця займала 46240 га, що на 32% менше у порівнянні з 2014 роком, кукурудза та ячмінь по 23120 га, гречка та просо по 5780 га, овес та жито по 2890 га, полба займала 8670 га, тритикале – 500 га, під інші зернові культури було відведено 14450 га.

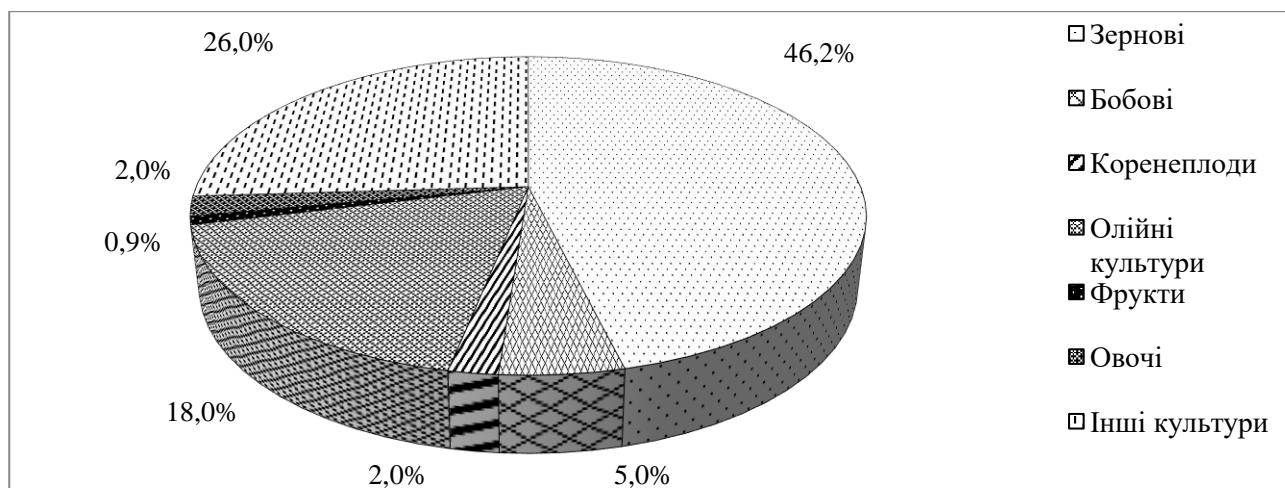

Рис. 2. Структура органічних сільськогосподарських культур, вироблених в Україні за 2017 рік

Джерело: складено авторами за даними [2].

Наступними по величині засівання культурами були олійні культури, посівні площі яких становили 52020 га. Бобові культури займали 14450 га, овочі та коренеплоди – 5780 га, а на фрукти припала найменша площа земель – 2500 га, що свідчить про повільний розвиток органічного садівництва [2].

Основною передумовою розвитку органічного сільськогосподарського виробництва є ефективна система сертифікації. Наразі в країні функціонує 18 сертифікуючих органів серед яких один вітчизняний – Органік Стандарт, а 17 – є іноземними філіалами, зокрема: Bio.inspecta AG, Ecocert SA, CERES Certification of Environmental Standards GmbH, Control Union Certifications, Kiwa BCS Öko-Garantie GmbH, Ecoglobe, Istituto Certificazione Etica e Ambientale (ICEA), Lacon GmbH, Suolo e Salute srl, Agreco R.F. Göderz GmbH, Bioagricert S.r.l., Ekoagros, A CERT European Organization for Certification S.A., Letis S.A, CCPB Srl та Valsts SIA «Sertifikācijas un testēšanas centrs», Ecocert IMO [3].

В Україні для маркування продукції як органічної необхідною умовою є наявність у товарі не менш ніж 95% органічних інгредієнтів сільськогосподарського походження (за вагою без урахування частки води та кухонної солі) і не більше 5% (за вагою) неорганічних інгредієнтів, внесених до Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях. Виробництво такого продукту повинно затверджуватися сертифікатом [2].

Уперше марковані органічні продукти з'явилися в Україні у 2008 році. Асортимент органічної продукції на полицях магазинів все ще неповний. Споживачі можуть придбати наступні категорії українських органічних продуктів: молочні та м'ясні продукти, бакалійні продукти та хлібобулочні вироби, борошно, макаронні вироби, рослинні олії, напої

(фруктові/овочеві/ягідні соки, березові соки, трав'яні чаї), консервовані продукти (наприклад, ягідні пасти, сиропи, джеми), деякі овочі і фрукти тощо [4].

Для повного розуміння стану розвитку виробництва органічних товарів варто проаналізувати чисельність операторів на органічному ринку в Україні. За даними Дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL) можна зробити висновки про позитивну динаміку зростання загальної кількості сертифікованих операторів на органічному ринку, адже у 2017 році порівняно з 2002 роком чисельність фірм, що виробляють органічну продукцію зросла на 273 одиниці до 304. Так, дана тенденція не була постійною, адже з 2003 до 2015 року даний показник щорічно у середньому зростав на 10%. У 2017 році порівняно з 2015 роком кількість органічних фірм зросла на 43% і становила 304 одиниці.

Існує проблема нерівномірності розподілу операторів органічного ринку за областями України у 2017 році (рис. 3). Варто сказати, що найбільшою їх концентрація є у Київській, Одеській, Херсонській, Харківській, та Житомирській областях. У цих регіонах чисельність органічних господарств становить 58, 38, 38, 29 та 27 одиниць відповідно.

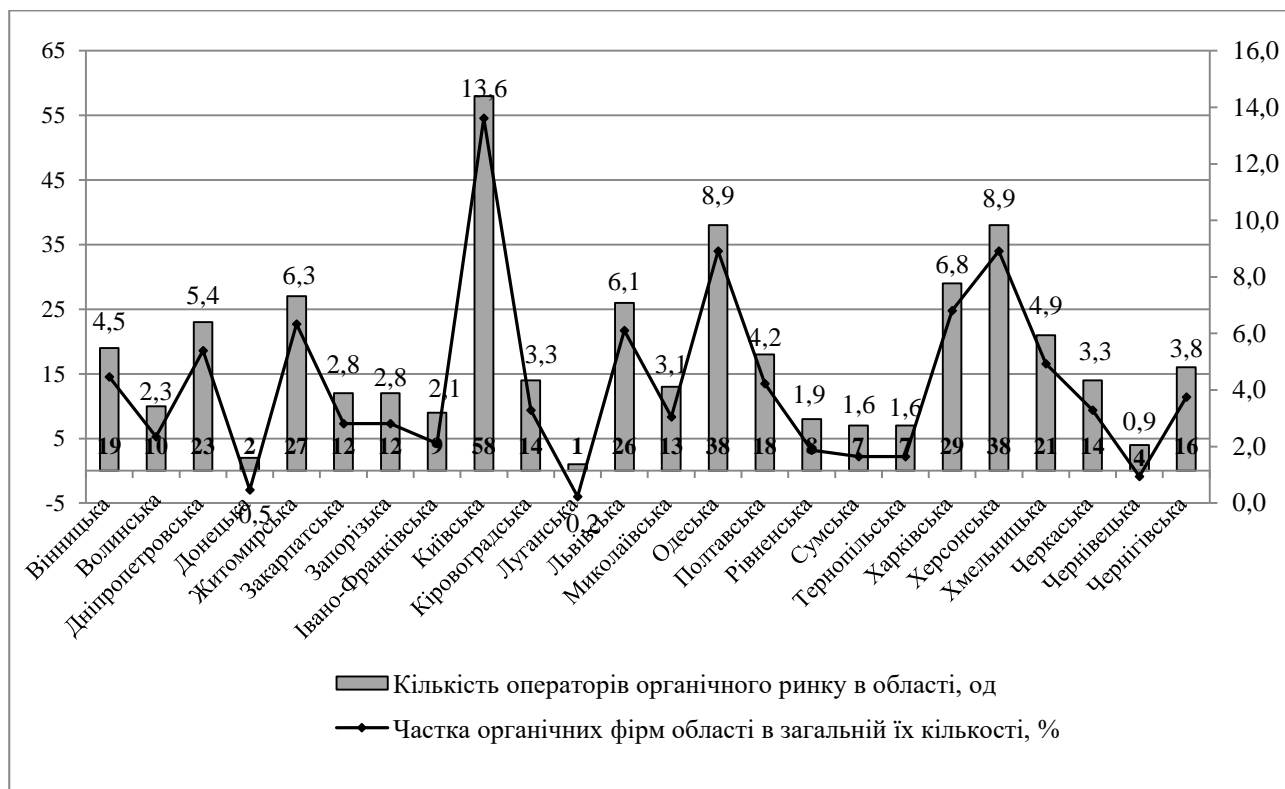

Рис. 3. Регіональна структура сертифікованих операторів та операторів перехідного періоду на органічному ринку в Україні у 2017 році

Джерело: складено авторами за даними [5].

Областями з найнижчою кількістю органічних операторів є Луганська, Донецька, Чернівецька, Сумська та Тернопільська області, де функціонує лише 1, 2, 4, 7 та 7 підприємств відповідно. Це передусім пов'язано з військовими діями, які гальмують розвиток господарської діяльності. Щодо інших регіонів, то низька кількість операторів зумовлена порівняно невеликою площею сільськогосподарських земель, їх низькою родючістю та низьким попитом на органічну продукцію.

Серед найбільших операторів-виробників на ринку органічної продукції в Україні можна назвати Агропромислову групу «Арніка», ПП «Галекс-Агро», ПП «Агроекологія», ТОВ «Агроінвест-Натуральні Продукти» та СОК «Укрбіоленд». Аналізуючи дані про них, можна зробити висновок, що більшість з них були сертифікованими згідно органічного стандарту Європейського Союзу, який є рівнозначним Регламентам ЄС 834/2007 та 889/2008 і використовується для експорту екологічної продукції, і на вітчизняному ринку (табл. 1).

Найбільші виробники органічної продукції в Україні

Підприємство	Інформація про підприємство
Агропромислова група «Арніка»	<p>Земельний банк: 15,77 тис. га. Органічна сівозміна Агропромгрупи «Арніка» представлена сільськогосподарськими культурами як соя, кукурудза, нут, пшениця, сочевиця, льон і технічні коноплі. Наявна розвинута інфраструктура, логістична система. Компанія здійснює внутрішній органічний контроль. Якість продукції підтверджена сертифікатами відповідності стандартам, еквівалентним постановам EC-834/2007 и 889/2008, та Bio Suisse.</p>
ПП «ГАЛЕКС-АГРО»	<p>Земельний банк: 8,8 тис. га. Компанія займається вирощуванням зернових, зокрема: пшениці, ячменю, сої, жита, бобових, гречки, проса, вівса, вики, гречки, кукурудзи. У «Галекс-Агро» входить перший в Україні сертифікований молокозавод з виробництва органічної молочної продукції з власної сировини – «Органік Мілк» і «Органічний м'ясний продукт». Якість продукції підтверджена відповідністю вимогам, викладеним у постановках EC-834/2007 и 889/2008, та стандартам Bio Suisse (Швейцарія) и Bioland (Німеччина).</p>
ПП «Агроекологія»	<p>Земельний банк: 7,5 тис. га. Вирощує пшеницю, ячмінь, овес, соняшник, багаторічні трави, кукурудзу на силос. Важливий напрямок діяльності – вирощування племінного молодняку української червоно-рябої молочної породи. Займається виробництвом круп, масла і комбікормів, переробкою зерна в господарстві на власних потужностях. У господарстві діє Центр органічного землеробства, яким надаються консультації з ведення органічного виробництва. Діяльність сертифікована відповідно до стандартів, еквівалентних постановам EC-834/2007, 889/2008 (орган сертифікації «Органік Стандарт») та Bio Suisse (Швейцарія).</p>
ТОВ «Агроінвест - Натуральні Продукти»	<p>Земельний банк: 6,0 тис. га. Займається виробництвом на 100% сертифікованим збіжжям вівса, гороху, картоплі, пшениці озимої, ріпаку озимого і сої. На землях, що знаходяться в перехідному періоді, вирощується кукурудза. Також займається тваринництвом. Виробничі потужності «Агроінвест-Натуральні продукти» сертифіковані відповідно до стандартів, еквівалентними постановами EC-834/2007 і 889/2008 (орган сертифікації «Органік Стандарт»).</p>
СОК «Укрбіоленд»	<p>Земельний банк: 5,6 тис. га. Органічна сівозміна «УкрБіоленд» представлена зерновими (пшениця м'яких сортів, просо, жито, ячмінь), бобовими (зелена сочевиця, нут, еспарцет) і олійними (коричневий і золотистий льон, рапс) культурами. Підприємство має 10 зерносховищ потужністю в 30 тис. т зерна. УкрБіоленд відповідає всім міжнародним стандартам та сертифіковано впливовими сертифікуючими органами відповідно до Органічних стандартів ЄС3 органічного виробництва і переробки BioSuisse (Швейцарія), USDA-NOP «Органік Стандарт», Японські Сільськогосподарські Стандарти (JAS).</p>

Джерело: складено авторами за [6].

Проблемним також залишається питання співвідношення внутрішнього споживання та експорту органічної продукції в Україні (рис.4). Так, наприклад, у 2005 році вироблена продукція переважно експортувалась, споживалося ж усередині країни товарів лише на 200 тис. євро. Тобто експорт екологічно чистої продукції був більшим від споживання на внутрішньому ринку у 154 рази. Це можна пояснити як відсутністю нормативно-правового регулювання органічного виробництва та його стандартизації, так і низькою обізнаністю споживачів про ці товари. Разом із запровадженням стандартизації продукції та формуванням українських сертифікаційних органів ситуація на вітчизняному ринку покращилась. Протягом наступних дев'яти років цей розрив мав тенденцію до скорочення, і уже в 2014 році ці показники відрізнялись у 3,8 разів. А в 2017 році їх різниця зменшилась ще на 46,7%.

Рис. 4. Динаміка експорту та споживання на внутрішньому ринку органічної продукції в Україні

Джерело: складено авторами за даними [2].

Варто підкреслити, що у 2017 році до експортоорієнтованих продуктів відносилися: кукурудза, пшениця, соя, ячмінь, соняшник, просо, ріпак, чорниця, овес, просо, яблука (свіжі), гречка, гірчиця, насіння гарбуза, березовий сік, льон, пластівці, жито, обліпихова, ожина, шипшина, коріандр, горох, суниця, журавлина, концентрат яблучного соку, тверда пшенична мука, ромашка (сушена), конопля, малина та соняшникова олія тощо [7].

Серед найбільших імпортерів української органічної продукції є Нідерланди, Німеччина, Велика Британія, Італія, Австрія, Польща, Швейцарія, Бельгія, Чехія, Болгарія та Угорщина. Також продукція експортується до США, Канади, Австралії й деяких країн Центральної та Східної Азії [7].

У 2017 р. вперше на експорт відправили органічний мед. У 2018 р. обсяги його експорту склали 300 т. Значно виріс і об'єм експортованої замороженої малини – 400 т. у 2018 р. Перший український виробник органічного цукру «Дедденс Агро» відправив у минулому році на європейський ринок 800 т цукру. Всього у 2018 р. Україна поставила закордон більше 70 різних органічних товарів. Хоч усе більше виробників в Україні готові продавати не тільки сировину, але й напівфабрикати та перероблену продукцію, вагомою проблемою залишається переважання сировини у структурі експорту органічної продукції над готовими товарами [8].

Однією з найвагоміших причин повільного розвитку органічного ринку в нашій країні є низька купівельна спроможність населення. На нашу думку, між рівнем доходів населення та споживання екологічно чистої продукції існує тісний зв'язок.

Перевірити його наявність у довгостроковому періоді можна, за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, а зокрема побудови класичної економетричної моделі на основі даних Дослідного інституту органічного сільського господарства та Всесвітнього банку (табл. 2).

Першим етапом побудови моделі є визначення її змінних. Припустимо, що реальний ВНД на душу населення (за ПКС) буде регресором економетричної моделі (X) (тобто фактором впливу на результуючий показник), а середньорічне споживання органічної продукції в Україні на душу населення – регресантом (Y) (тобто результуючою змінною, на яку впливає X).

Вихідні статистичні дані за період 2006-2017 рр.

Рік	Середньорічне споживання органічної продукції в Україні на душу населення, дол. США	Реальний ВНД на душу населення (за ПКС), тис. дол. США
2006	0,01	1,95
2007	0,01	2,56
2008	0,01	3,21
2009	0,04	2,84
2010	0,07	2,98
2011	0,15	3,11
2012	0,22	3,5
2013	0,36	3,8
2014	0,43	3,56
2015	0,46	2,65
2016	0,56	2,31
2017	0,78	2,26

Джерело: розраховано авторами на основі даних [2; 9; 10]

Другим етапом є специфікація моделі – вибір виду залежності між змінними та форми рівняння регресії, що можна зробити за допомогою побудови лінії тренду на кореляційному полі (рис. 5), що показує взаємозалежність що реального ВНД на душу населення (за ПКС) та середньорічного споживання органічної продукції в Україні на душу населення.

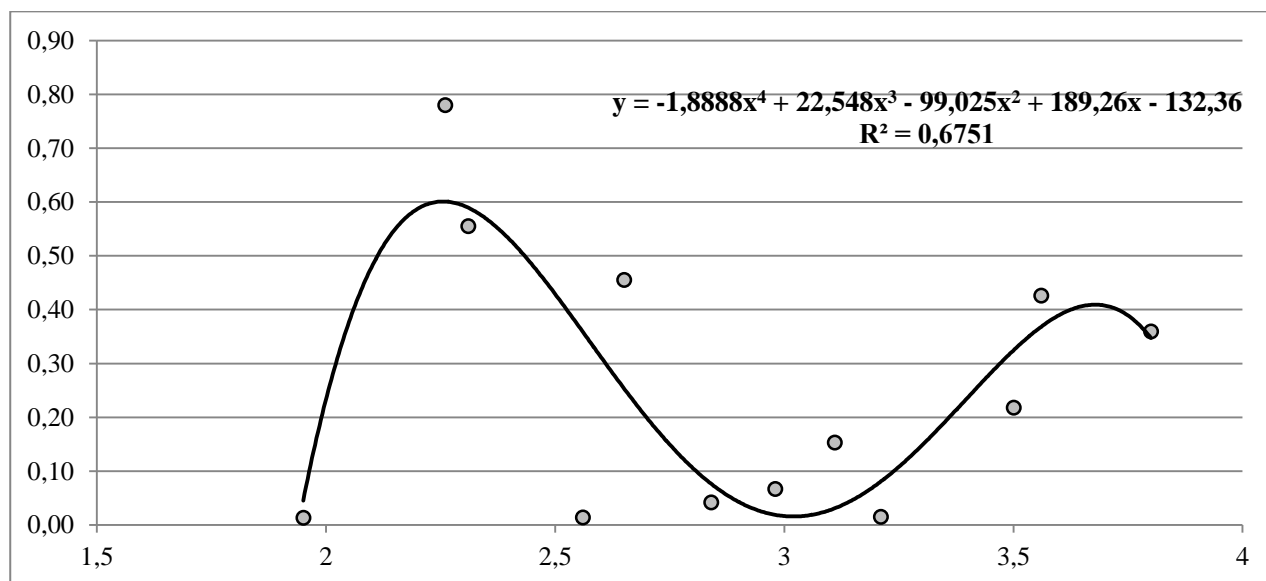

Рис. 5. Залежність середньорічного споживання органічної продукції в на душу населення від реального ВНД на душу населення (за ПКС) в Україні

Джерело: розроблено авторами на основі [2; 9; 10].

В даному випадку залежність не є лінійною, адже коефіцієнт апроксимації є низьким. Оскільки з часом динамічний ряд змінює тенденцію зі зростаючої на спадну й навпаки, то для дослідження такого ряду необхідно застосовувати рівняння полінома четвертої степені, яке в складеній моделі має вигляд (формула 1):

$$y = -1,8888x^4 + 22,548x^3 - 99,025x^2 + 189,26x - 132,36 \quad (1)$$

Коефіцієнт кореляції отриманого рівняння дорівнює 0,6751. Складена модель говорить про наявність задовільного зв'язку між реальним ВНД на душу населення (за ПКС) та

середньорічним споживанням органічної продукції в Україні на душу населення, причому даний зв'язок є прямим, оскільки значення коефіцієнта є додатнім. А це означає, що при зростанні першого показника другий також зростає. Дана залежність не є стабільною протягом усього періоду дослідження в силу дії різних факторів на економіку. З таблиці 2 бачимо, що вона дещо послаблюється у період з 2008 по 2009 рр., коли динаміка споживання органічних продуктів на душу населення була позитивною, при сповільненні темпів його зростання, а реальний ВНД (за ПКС) на душу населення знизився на 11,53%, що пояснюється економічною кризою в Україні у цей період. Іншим прикладом є період економічної нестабільності в Україні і, як наслідок, зростання темпів інфляції, що спричинило зниження реальних доходів суспільства. Так, у 2014 році коли зі зниженням ВНД на душу населення на 6,32% споживання органічної продукції на одного українця зросло лише на 16,3%. У 2015 році при стрімкому падінні реального ВНД на 25,6% другий показник зріс лише на 6,5%. А вже у 2017 році можна спостерігати пошвавлення приросту споживання органічної продукції на душу населення на 28,21%. При цьому реальний ВНД на душу населення продовжував знижуватися, проте уже з меншими темпами.

Значною мірою розвиток ринку споживання органічних продуктів в Україні пов'язаний саме зі становленням та активною діяльністю спеціалізованих громадських організацій у нашій державі. Завдяки їх просвітницькій, промоційній діяльності, значно покращився рівень інформування споживачів щодо переваг різнобічних якостей органічних продуктів та органічних методів виробництва.

Узагальнимо причини низьких темпів розвитку внутрішнього ринку органічної продукції у таблиці 3, згрупувавши їх у три групи.

Таблиця 3

Причини низьких темпів розвитку внутрішнього ринку органічної продукції

Причини недостатнього розвитку попиту	Причини недостатнього розвитку пропозиції	Інституціональні причини
1. Низька купівельна спроможність населення	1. Брак вітчизняної органічної сировини, експорт якої постійно зростає	1. Відсутність державної підтримки виробників органічної сільськогосподарської продукції, зокрема фінансової
2. Необізнаність споживачів про переваги органічної продукції	2. Висока собівартість виробництва органічної продукції (витрати перевищують традиційне виробництво у 2,5-5 разів)	2. Нерозвиненість інфраструктури ринку органічної продукції
3. Необізнаність споживачів про особливості сертифікації продукції (для споживачів ідентичними є позначення «біо-», «еко-», «органік», «натуральний»)	3. Нерозвиненість маркетингової політики просування у виробників органічної продукції, що була б націлена на обґрунтування переваг даної продукції	3. Нерозвиненість вітчизняних організацій сертифікації органічної продукції

Джерело: складено авторами.

Варто виділити наступні українські неприбуткові громадські організації, які здійснили особливий внесок у розвиток органічного виробництва, популяризацію органічних продуктів та їх переваг у порівнянні з конвенційними: Федерація органічного руху України (м. Київ), Спілка «Натурпродукт» (м. Хмельницький), Асоціація «Біолан Україна» (Вінницька обл.), ЛМГО «Екотерра» (м. Львів), ВГО «Клуб органічного землеробства» (м. Київ), ВГО «Асоціація органічного землеробства і садівництва» (м. Донецьк), ВЕГО «МАМА-86» (м. Київ), ГО «Асоціація органічного рільництва і садівництва» (м. Донецьк), ПЦ «Зелене досьє» (м. Київ), організація «Органіка Україна» (м. Київ), Асоціація «Чиста Флора» (Івано-Франківська обл.), ГС «Органічна Україна» (м. Київ), Асоціація органічного землеробства (Херсон), Асоціація «Україна Схід Органік» (м. Харків), Об'єднання «Полтаваорганік», ПЦОВ «Полісся Органік». У цьому ж напрямку працює: Український органічний кластер,

кластер виробників органічної продукції Рівненщини, продовжується процес формування нових органічних кластерів у різних регіонах країни [11].

Висновки. Отже, наша країна має значний потенціал для розвитку органічного виробництва, проте існує низка проблем, що уповільнюють цей процес. До них можна віднести неналежну нормативно-правову базу, відсутність ефективної системи сертифікації виробників еко-продукції, слабкий порівняно з іншими країнами розвиток інфраструктури на органічному ринку і відсутність державного стимулювання підприємств до переходу на органічне виробництво. Проте однією найголовніших проблем є низька купівельна спроможність населення України. В ході дослідження було виявлено, що споживання органічної продукції на одного українця в значній мірі залежить від доходів, які він отримує, а оскільки протягом останніх років показник реального ВНД знижується, то сподіватися на стрімкий ріст купівлі еко-продуктів на внутрішньому ринку не варто.

Список використаних джерел

1. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. Дата оновлення: 03.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2496-19> (дата звернення: 17.10.2019).
2. FiBL Statistics URL: <https://statistics.fibl.org/> (дата звернення: 17.10.2019).
3. Органи сертифікації органічного виробництва. Офіційний сайт Eurofins Україна. URL: <https://www.eurofins.com.ua/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0-%D0%B4%D0%BE-D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97/> (дата звернення: 17.10.2019).
4. Органічний ринок в Україні. Асоціація сільських, селищних рад та об'єднаних громад України. URL: <https://assogu.org.ua/organichnyj-rynok-v-ukrayini/> (дата звернення: 01.11.2019).
5. Органічна карта України. Офіційний сайт Швейцарсько-українського проекту «Розвиток органічного ринку в Україні» (FiBL Ukraine). URL: https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/publications_presentations/Organic_map_of_Ukraine_UA.jpg (дата звернення: 05.11.2019).
6. Живой рейтинг: органические агрокомпании Украины. Latifundist Media. URL: <https://latifundist.com/rating/toporganic#221> (дата звернення: 27.10.2019).
7. Трофімцева О., Прокопчук Н. Органічний ринок в Україні. URL: https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/publications_presentations/Organic_in_Ukraine_Trofimtseva_Prokorchuk-2017_UA.pdf (дата звернення: 19.10.2019).
8. В натуре: как украинские производители органики завоевывают рынки. Latifundist Media. URL: <https://latifundist.com/reportazhy/88-v-nature-kak-ukrainskie-proizvoditeli-organiki-zavoevyvayut-rynki> (дата звернення: 07.10.2019).
9. Euro to U.S. dollar annual average exchange rate 1999-2018. Data Platform Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/412794/euro-to-u-s-dollar-annual-average-exchange-rate/> (дата звернення: 09.10.2019).
10. The World Bank Group. URL: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=UA&name_desc=true (дата звернення: 08.10.2019).
11. Милованов С. В. Роль органічного громадського руху у розвитку органічного сектору аграрної галузі України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. №14. С. 161-173. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/14-2019/milovanov.pdf> (дата звернення: 21.10.2019).

References

1. On the basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products: Law of Ukraine of July 10, 2018 № 2496-VIII. Updated: 03/07/2019 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2496-19> (in Ukr.)
2. FiBL Statistics. Retrieved from: <https://statistics.fibl.org/>
3. Organic certification bodies. Eurofins Ukraine official site. Retrieved from <https://www.eurofins.com.ua/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0-%D0%B4%D0%BE-D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97/> (in Ukr.)
4. Organic market in Ukraine. Association of Village, Town Councils and United Communities of Ukraine Retrieved from <https://assogu.org.ua/organichnyj-rynok-v-ukrayini/> (in Ukr.)
5. Organic map of Ukraine. Official site of the Swiss-Ukrainian Organic Market Development Project in Ukraine (FiBL Ukraine). Retrieved from https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/publications_presentations/Organic_map_of_Ukraine_UA.jpg (in Ukr.)
6. Live rating: organic agricultural companies of Ukraine. Latifundist Media. Retrieved from <https://latifundist.com/rating/toporganic#221> (in Rus.)

7. Trofimtseva O., Prokopchuk N. (2017). Organic market in Ukraine. Retrieved from https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/publications_presentations/Organic_in_Ukraine_Trofimtseva_Prokopchuk-2017_UA.pdf (in Ukr.)
8. In Nature: How Ukrainian Organic Producers Conquer Markets. Latifundist Media Retrieved from <https://latifundist.com/reportazhy/88-v-nature-kak-ukrainskie-proizvoditeli-organiki-zavoevyvayut-rynki> (in Rus.)
9. Euro to U.S. dollar annual average exchange rate 1999-2018. Data Platform Statista. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/412794/euro-to-u-s-dollar-annual-average-exchange-rate/> (in Eng)
10. The World Bank Group. Retrieved from https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=UA&name_desc=true (in Eng.)
11. Milovanov E.V. The Role of Organic Social Movement in the Development of Organic Sector of Agricultural Sector of Ukraine. *Electronic scientific professional publication in economics "Modern Economics"*. 2019. №14. pp. 161-173. Retrieved from <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/14-2019/milovanov.pdf> (in Ukr.)

HONTA Daryna

magistrate,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine

PROSCHALYKINA Alina

Ph.D., assistant professor,
Cherkasy National University Bohdan Khmelnytsky,
Cherkasy, Ukraine

THE SPECIFIC OF ORGANIC PRODUCTS MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Introduction. According to the main provisions of the legislation of Ukraine, organic production is a certified activity related to the production of agricultural products (including all stages of the technological process, including primary production, preparation, processing, mixing and related procedures, filling, packaging, processing, restoration and other changes in the state of production), which is carried out in compliance with the requirements of the legislation in the field of circulation and labeling of organic products. The national organic market is in the forming. Although today there is a positive trend in the production of organic products in Ukraine, there are still many barriers that hinder the development of this industry.

Purpose. The purpose of the article is to identify the features of formation and development of the organic market in Ukraine.

Results. The features of the organic produce market in Ukraine are revealed. Dynamics of the main factors contributing to the development of the domestic organic produce market have been analyzed and forecasted. The state and production and regional structure of organic production in Ukraine are determined. The dependence of consumption of organic products per capita on the size of real GNI per capita is revealed. The reasons for the low rate of development of the internal market of organic produce have been identified. The problem is the ratio of domestic consumption and exports of organic products, since a significant proportion of products is exported, which impedes the development of production of domestic organic products with high added value. The importance of improving the legislative framework and the creation of public non-profit organizations for the organic consumption market is argued.

Originality. The reasons for the low rate of development of the internal market for organic products are summarized and grouped into 3 groups: due to underdevelopment of supply, supply and institutional causes. A direct link between the real GNI per capita (by PPP) and the average annual consumption of organic products in Ukraine per capita has been identified, and it is shown that the relationship between them will increase over the years. The forecast of the main factors that will determine the development of the organic produce market in Ukraine by 2022 is made.

Conclusion. Ukraine has significant potential for the development of organic production, but there are a number of problems that slow this process. These problems include inadequate regulatory framework, lack of an effective certification system for eco-producers, weak development of infrastructure in the organic market compared to other countries, and lack of state incentives for enterprises to switch to organic production. However, one of the main problems is the low purchasing power of the Ukrainian population. The study found that the consumption of organic products per Ukrainian is largely dependent on the income it receives, and since in recent years the real GNI has been declining, it is not necessary to expect rapid growth in the purchase of eco-products in the domestic market.

Keywords: organic production, organic market, organic sector, consumption of organic products, certification bodies of organic products.

Одержано редакцією: 24.08.2019
Прийнято до публікації: 16.09.2019